

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร Identity of Like of Phetchaburi

ภัสสรรัช ชูเชิด^{1*}, ผกามาศ จิรจรรุภัทร²

Phassareethach Choocherd^{1*}, Phakamas Jirajarupat²

^{1,2}สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Faculty of Fine and Applied Arts, Suansunandha Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: rose.29112537@hotmail.com

Received 24 April 2024 Revised 27 August 2024

Accepted 7 October 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และวิธีการแสดงของลิเกเมืองเพชร ซึ่งได้มีวิธีการวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย ตำรา เอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษา จนนำไปสู่การจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชรที่ได้สังเคราะห์ข้อมูลผ่านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงลิเกเมืองเพชร ปรากฏว่าลิเกเมืองเพชรมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะของตนเองด้วยกัน 4 อย่าง ดังนี้ 1) การแสดงลิเกเมืองเพชรมีลักษณะเป็นลิเกผสมละครชาตรี เป็นลักษณะที่น่ากลัวิธีหรือเพลงต่างๆ จากการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรมาปรับใช้ผสมผสานในการแสดงลิเก 2) การใช้ภาษาหรือสำเนียงการสื่อสารของลิเกเมืองเพชรจะสื่อสารด้วยภาษาภาคกลางเป็นหลัก แต่อาจมีปะปนสำเนียงภาษาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบุรีเข้ามาในการแสดงลิเก 3) วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร จะเน้นความหมายเพื่อความเข้าใจง่าย ผู้แสดงจะเปล่งเสียงดัง ชัดถ้อยชัดคำ กระชับในการร้อง 4) การสวมบทบาทในการแสดง ผู้แสดงจะสื่อสารอารมณ์ตรงบทบาทตัวละคร ไม่ใช่เพียงลีลาท่าทางอย่างเดียว แต่การเจรจาหรือการร้อง และการใช้สีหน้า ก็จะสามารถให้ตรงบทบาทตัวละครด้วย

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรแม้ว่าจะมีองค์ประกอบต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ การแสดงลิเกของพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย แต่สิ่งสำคัญที่มีผลต่อองค์ประกอบต่างๆ จนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรนั้นคือตัวศิลปินในท้องถิ่นนั่นเอง เนื่องจากศิลปินท้องถิ่นมักมีวิถีชีวิตที่ได้รับการสืบทอดจนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้การดำรงชีวิตประจำวันถูกผสมผสานกลมกลืนไปในรูปแบบการแสดงลิเก และนำไปสู่ความแตกต่างของการแสดงลิเกเมืองเพชรอีกด้วย

คำสำคัญ: ลิเก, อัตลักษณ์, อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร

ABSTRACT

This academic research had the purpose to study the identity of Like of Phetchaburi which synthesized from the background, components, and method of performing of Like of Phetchaburi. The data was collected from the related research and interviewing by studying information from research, textbooks, documents, and observation. The study found that the identity of Like of Phetchaburi had 4 characteristics; 1) the combination between Like and Lakhon Chatri in Like of Phetchaburi It is a style that brings different strategies or songs. From the Chatri Muang Phet drama show, it is used to mix and match in the Likay performance. 2) the language and accent communication of Likay Mueang Phet is mainly done in the central language. 3) method of Phetchaburi Like's signing style. The meaning will be emphasized for easy understanding and 4) Role playing in the performance The actor will communicate emotions according to the role of the character. The identity of Like of Phetchaburi had the similar components to the Like from different parts of Thailand. However, the important factors that made up the identity of Like of Phetchaburi were the local performers themselves. The local Like performers' way of life and culture of Phetchaburi that were displayed in performance made Like of Phetchaburi distinguished from the

Keywords: Like, Identity, Identity of Like of Phetchaburi

บทนำ

การแสดงลิเกนั้นมีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศไทย วิธีการแสดงลิเกของแต่ละภาคในประเทศไทยนั้นก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และก็ยังมีการแสดงของส่วนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามความถนัดที่ตัวศิลปินได้รับการถ่ายทอดมา ความแตกต่างดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลชื่อของจังหวัดมีบทบาทต่อท้ายคำว่าลิเก จึงกลายเป็นการระบุลิเกที่มีในจังหวัดต่างๆ เพื่อบ่งบอกว่าการแสดงลิเกเช่นนี้ส่วนใหญ่เป็นวิธีการแสดงของพื้นที่จังหวัดใด เช่น ลิเกเพชรบุรีหรือลิเกเมืองเพชร ซึ่งไม่ได้ทำการแสดงเพียงในพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรีอย่างเดียว แต่ทำการแสดงไปทั่วพื้นที่ในประเทศไทยตามโอกาสการว่าจ้าง จนมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในวงการลิเกไทย

การแสดงลิเกเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 (อนุกุล โรจน-สุขสมบูรณ์, 2559 น. 3) ภายในเวลาต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ไปตามกาลเวลา ซึ่งมีการกระจายตัวไปทั่วประเทศไทยรวมทั้งจังหวัดเพชรบุรี แต่สำหรับการแสดงลิเกที่เข้ามาสู่จังหวัดเพชรบุรีนี้ ไม่มีหลักฐานใด ๆ ปรากฏหรือระบุได้ชัดเจนว่าลิเกเกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างไร แล้วบุคคลใดเป็นผู้ที่นำศิลปะการแสดงลิเกเข้ามาสู่จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษางานวิจัยหนังสือ การสัมภาษณ์ข้อมูลกลุ่มบุคคลที่เป็นหัวหน้าคณะลิเก ศิลปินอาวุโส ศิลปินนักดนตรี และบุคคลที่เกี่ยวข้องพบว่า ลิเกเมืองเพชรเกิดขึ้นมานานแล้วอนันต์มานได้ว่าการแสดงลิเกเกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีประมาณช่วง พ.ศ. 2441- 2485 และคณะแรก ๆ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาแต่เดิมก็ คือ คณะบุตรน้ำเพชร โดยเจ้าของคณะนั้นชื่อว่า นายเพลิน มุดโตเพลง (สุนันทา ธารน้ำทิพย์, 2563)

ทั้งนี้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ของข้อมูลที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันนั้นปรากฏอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งยังเป็นข้อมูลที่ค้นคว้าหลายครั้งก็กลับคงความหมายของข้อมูลเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลูกกระดอนของฌ็องฌัก ปิอาเจต์ กล่าวคือ “การกระดอนที่ได้ข้อมูลหนึ่งจากบุคคลหนึ่งได้กล่าวไปยังอีกบุคคลคนหนึ่ง โดยการแนะนำเพื่อขยายสาระข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษาให้สอดคล้องกัน จากแหล่งที่หนึ่งไปแหล่งที่สองและการกระดอนอาจจะเริ่มกระดอนใหม่ได้เสมอและสามารถต่อเนื่องกันเป็นแหล่งที่สาม สี่ หรือ ไปเรื่อย ๆ ก็ได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องติดตามการกระดอนที่เป็นแหล่งใหม่บางครั้งการกระดอนอาจได้ข้อมูลกลับมายังบุคคลเดิมหรือบุคคลก่อนหน้านั้น ซึ่งกระบวนการจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อข้อมูลนั้นซ้ำ ๆ กัน หรือข้อมูลนั้นอึดอัด ที่ไม่มีข้อมูลใหม่ที่แตกต่างไปจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา จึงจะยุติกระบวนการได้”

การแสดงลิเกในแต่ละพื้นที่ย่อมมีลักษณะการแสดงที่แตกต่างกันออกไปไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ก็มีผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น องค์ประกอบของการแสดง วิธีการแสดง วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา เป็นต้น เมื่อสิ่งเหล่านี้มารวมตัวกันในรูปแบบของการแสดงลิเก ส่งผลให้การแสดงลิเกเมืองเพชรเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีอัตลักษณ์การแสดงเป็นของตัวเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชร

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาประวัติความเป็นมาของลิเกเมืองเพชร องค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร และ วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา และวิธีการแสดง ซึ่งศึกษาผ่านเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือคำสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎี ลูกกระดอน ทฤษฎี อัตลักษณ์ และทฤษฎีการสื่อสาร เข้ามาศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลไว้ คือ กลุ่มศิลปิน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ศิลปินผู้ที่หัวหน้าคณะลิเกเมืองเพชรที่มีป้ายคณะเป็นของตนเอง มีประสบการณ์การแสดงต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 20 ปี มีสมาชิกประจำทีมงานไม่น้อยกว่า 20 คน และเป็นศิลปินที่มีถิ่นกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันได้รับการว่าจ้างเป็นหัวหน้าคณะนำคณะออกแสดงได้ 1 เดือน ไม่น้อยกว่า 10 ครั้ง และอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี จากเกณฑ์ดังกล่าวปรากฏกลุ่มศิลปินเมืองเพชร จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ศิลปินลิเกอาวุโส

ในจังหวัดเพชรบุรี เป็นศิลปินที่มีถิ่นกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรีและอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี มีประสบการณ์การแสดงมาไม่น้อยกว่า 40 ปี และเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คือ

1) แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ 2) แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เข้ารับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. การศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารหนังสือ 2. การศึกษาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มศิลปิน

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ตามเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และหาข้อสรุปในรูปแบบของการพรรณนาความตามกรอบแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

ศิลปะการแสดงในจังหวัดเพชรบุรีมีมากมายหลายแขนง เช่น ละครชาตรี เพลงปรบไก่ หนังใหญ่ ลิเก เป็นต้น ทั้งนี้ล้วนแต่มีลักษณะการแสดงที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดเพชรบุรี แต่ในการศึกษาลิเกเมืองเพชรครั้งนี้ เนื่องจากการปรับตัวของการแสดงลิเกนั้นมักจะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของการแสดงลิเกเมืองเพชร

คำว่า “ลิเกเมืองเพชร” เป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรม ไทยที่ปรากฏสืบสานให้เห็นกันต่อ ๆ มาในจังหวัดเพชรบุรี โดยกลุ่มศิลปินลิเกเมืองเพชรจะเป็นผู้ที่ถือกำเนิดภูมิลำเนาในจังหวัดเพชรบุรีทั้งสิ้น จากการศึกษาหาความหมายของคำว่า “ลิเกเมืองเพชร” ผู้วิจัยพบว่าสามารถให้ความหมายได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงศิลปะการแสดง กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่ได้รวมรวบวิธีการร้อง การรำ การเจรจา ตลอดจนวิธีการแสดง โดยมีวงดนตรีปี่พาทย์และองค์ประกอบอื่น ๆ ประกอบการแสดง และยังคงสืบทอดกันเรื่อยมาจนปัจจุบัน

2. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงตัวศิลปินหรือผู้แสดง กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรคือบุคคลที่มีถิ่นฐานกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับการถ่ายทอดจนได้สืบสานศิลปะการแสดงลิเกจนเชี่ยวชาญในเวลาต่อมา

3. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงการประกอบอาชีพ กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรเป็นอาชีพหนึ่งที่กลุ่มศิลปินได้ยึดปฏิบัติทำการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อการสร้างรายได้ในการดำรงชีพ

ดังนั้นจึงสรุปความหมายโดยรวมได้ว่า “ลิเกเมืองเพชร” เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่มีปรากฏในจังหวัดเพชรบุรี โดยศิลปินที่สืบสานศิลปะการแขนงนี้เป็นผู้ที่ถือกำเนิดและเติบโตในจังหวัดเพชรบุรีทั้งสิ้น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการแสดงลิเกในรูปแบบของคนเพชรบุรี กระทั่งประชาชนกลุ่มนี้ได้อาศัยการแสดงลิเกนั้นเป็นการประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตเรื่อยมา

องค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร

การแสดงลิเกเมืองเพชรที่มีลักษณะโดดเด่นขึ้นมานั้น โดยส่วนใหญ่มาจากความสามารถของตัวศิลปินที่ได้สื่อสารผ่านการแสดง ดังที่ สุกัญญา สมไพบูลย์ สัมภาษณ์ 9 มีนาคม พ.ศ. 2565 ได้กล่าวว่า ความโดดเด่นของลิเกเมืองเพชรนั้นมาจากวิธีการแสดงของตัวศิลปินนั่นเอง อย่างไรก็ตามการแสดงลิเกจะไม่สมบูรณ์หากขาดองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของการแสดงลิเก ซึ่งองค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชรประกอบไปด้วย 7 ส่วน ดังนี้

1. ผู้แสดง เป็นผู้ที่มีสมบัติบทบาทการแสดงและถ่ายทอดวิธีการแสดงออกมาในรูปแบบของลิเก ซึ่งแบ่งผู้แสดงลิเกเมืองเพชรเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายตัวพระ ได้แก่ พระเอก พระรอง ตัวโกลน ตัวโจ๊กหรือตัวตลก และฝ่ายตัวนาง ได้แก่ นางเอก นางรอง นางโกลน นางโจ๊กหรือนางกะเหรี่ยง นอกเหนือจากบทบาทดังกล่าวยังมีอีกบทบาทหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ตัวเสริม” ซึ่งจะมีหรือไม่มีในการแสดงโอกาสต่าง ๆ ก็ได้ หน้าที่ของผู้แสดงมิใช่รับผิดชอบแค่การสวมบทบาทตัวละครอย่างเดียว แต่ต้องรับผิดชอบไปในส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น การแต่งหน้า การทำทรงผม การทำความเข้าใจในบทบาทตัวละคร เป็นต้น

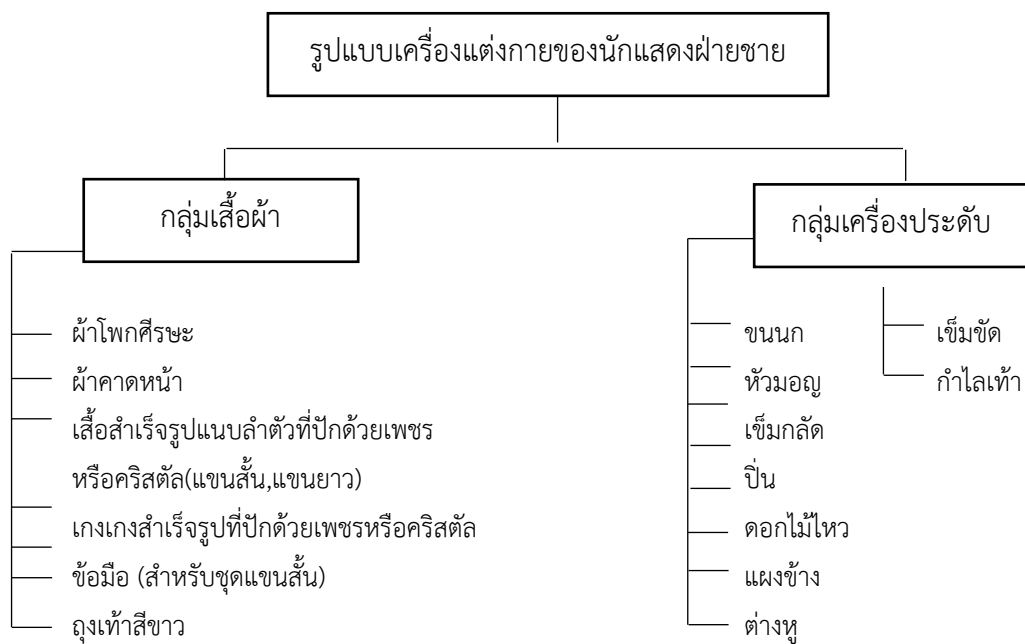
2. เครื่องแต่งกาย เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการแสดงลิเกที่โดดเด่นและแตกต่างจากการแต่งกายของศิลปะการแสดงแขนงอื่น ๆ อย่างชัดเจน การแต่งกายของลิเกเมืองเพชรจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชร และการแต่งกายแบบลิเกทั่วไป ซึ่งจะอธิบายได้ดังนี้

การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชร เป็นการแต่งกายที่ยังคงมีศิลปินลิเกเมืองเพชรบางท่านคงการแต่งกายในสมัยลิเกยุคเพชรปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือ ดาวร้ายบินเดี่ยว ลูกหัวดอน ที่แต่งกายแบบสวมเสื้อกั๊กปักเพชรทับเสื้อแขนงุด และนุ่งผ้าไทยแบบลิเกทับสนับเพลา (ประกอบ ชูเชิด และสมพร อารีย์รักษ์ สัมภาษณ์ เมื่อ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2563) ซึ่งไม่ว่าการแต่งกายของลิเกในยุคเพชรจะไม่ใช่ที่นิยมในสมัยปัจจุบัน แต่การแต่งกายเช่นนี้ก็กลับไม่ได้ผิดวิถีของการแสดงลิเก หรือส่งผลกระทบต่อตัวศิลปินหรือการแสดง กลับตรงข้ามที่ส่งผลให้ลิเกเมืองเพชรเกิดความโดดเด่นในตัวศิลปินท่านนี้อีกด้วย



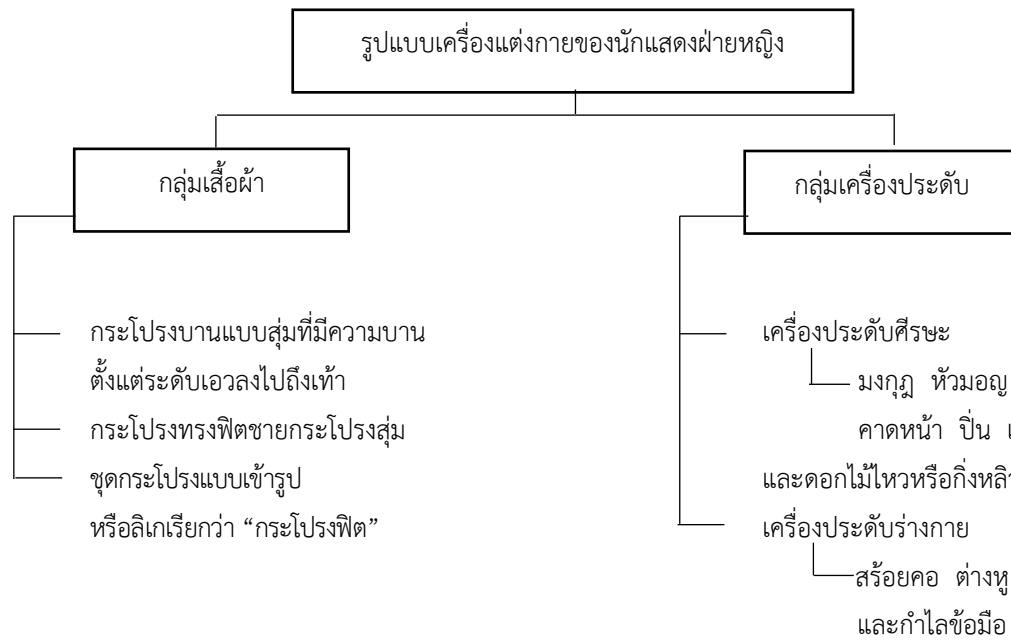
ภาพที่ 1 การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชรของปิ่นเดี่ยว ลูกหัวดอน
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2565)

การแต่งกายแบบลิเกทั่วไป จะเป็นชุดสำเร็จที่ปักหรือประดับด้วยคริสตัลและเพชร ซึ่งจะแบ่งการแต่งกายลักษณะดังกล่าวออกเป็น 2 ฝ่าย คือ รูปแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงฝ่ายชาย และรูปแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงฝ่ายหญิง ดังแผนภาพต่อไปนี้



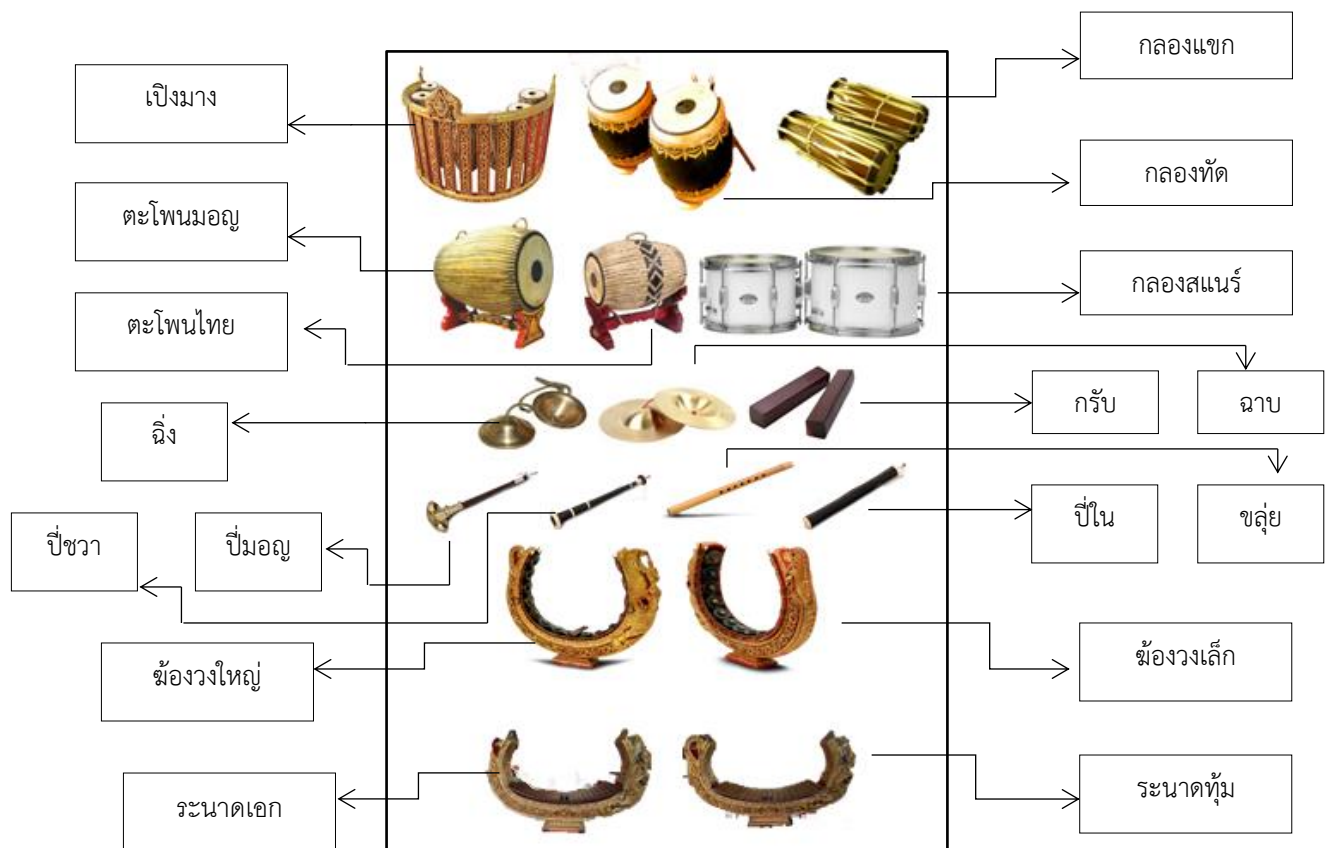


ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชาย รูปแบบเสื้อแขนสั้นและแขนยาว
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)



ภาพที่ 3 ลักษณะการแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงทั้ง 3 รูปแบบ
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)

3. วงดนตรีประกอบการแสดง เป็นองค์ประกอบที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงลิเก เรียกว่าวงปี่พาทย์ จะประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมารวมงบรรเลงกัน ได้แก่ ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก กลองทัด ตะโพน เปิงมาง ฉิ่ง ฉาบ กรับเสภา ปี่ใน ปี่ชวา ปี่มอญ ซอด้วง เป็นต้น



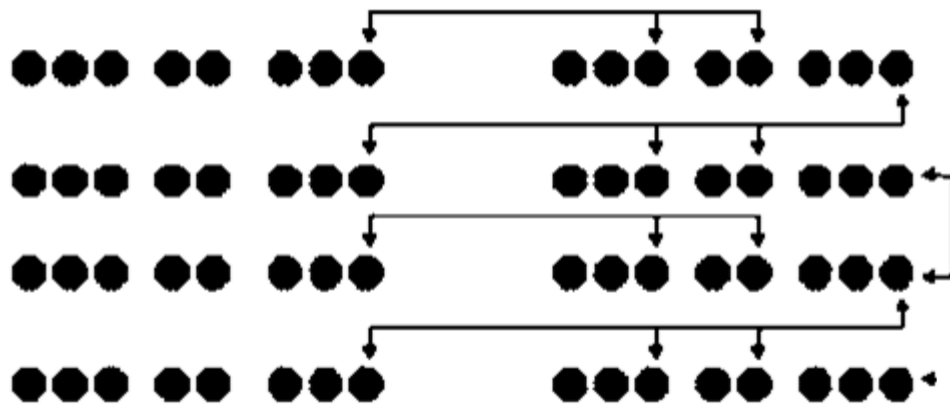
ภาพที่ 4 วงปีพายุที่ใช้ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชร
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)

ซึ่งในการแสดงลิเกเมืองเพชรผู้ศึกษาพบว่า มีการนำเครื่องดนตรีสากลบางชนิดมาผสมผสานกับการแสดงลิเก ทั้งนี้การนำเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ มารวมกันจะขึ้นอยู่กับโอกาสของการแสดง โดยแบ่งออกเป็น 1. โอกาสการว่าจ้าง 2. โอกาสงานปติวึก แต่ในโอกาสการว่าจ้างจะมีเครื่องดนตรีจำนวนมากกว่าโอกาสงานปติวึก

4. บทร้องและดนตรีประกอบการแสดงเป็นสิ่งที่ลิเกใช้ในการดำเนินเรื่องที่ใช้แสดงโดยผ่านการร้องที่เป็นไปตามกลอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ฉันทลักษณ์ จะแบ่งออกเป็นฉันทลักษณ์กลอนราชนิเกลิงและฉันทลักษณ์ของกลอนทั่วไป เช่น กลอนสุภาพ กลอน 8 กวญยานี 11 เป็นต้น ซึ่งกลอนเหล่านี้จะปรากฏบทร้องในเพลงอื่น ๆ เช่น เพลงมอญ แปลง เพลงรำมอญ เพลงเข้าหลด ขับเสภา เป็นต้น

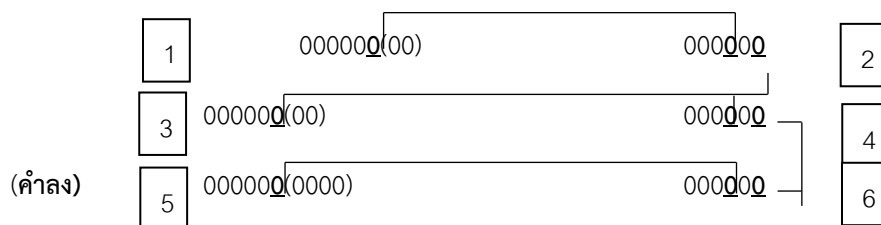
แผนผังกลอนแปด



4.2 เนื้อหาหรือใจความของบทร้องศิลป์กลอนเมืองเพชรจะประพันธ์บทร้องที่มีเนื้อหาหรือใจความที่มีความหมายสุภาพเข้าใจง่าย ไม่หยาบคาย มีการเปรียบเทียบให้สะท้อนข้อคิดต่าง ๆ

การแสดงลิเกเมืองเพชรนิยมใช้บทร้องและดนตรีประกอบการแสดงที่มีความหลากหลายเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. ราชนิเกลิง ที่จะมีลักษณะฉันทลักษณ์ตามแผนผังดังนี้

แผนผังกลอนราชนิเกลิง



2. เพลงตับ เพลงเถา เป็นการเรียกของศิลปิน แม้ไม่ได้ปรากฏในลักษณะทั้งฉบับเรื่องทั้งหมด แต่จะพบว่าศิลปินจะนำเพลงเกร็ด หรือเพลงสองชั้นมาจากเพลงตับ เพลงเถา ของละครชาตรี 3. เพลงออกภาษา จะเป็นเพลงที่มีหน้าทับของชนชาติอื่น ๆ เช่น เพลงสองกุมาร หน้าทับมอญ เป็นต้น 4. เพลงอื่น ๆ โดยการนำเพลงแต่ละประเภทมาใช้นั้นศิลปินจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการแสดง บทร้อง และความหมายของเพลงให้มีความสอดคล้องกัน ดังตัวอย่าง เวลาตัวละครโศกเศร้า จะนิยมร้องเพลงที่มีความหมายเศร้าโศก เช่น เพลงร่วมมอญ เพลงลาวครวญ เพลงทยอย เป็นต้น

5. อุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นวัสดุที่จำลองให้คล้ายกับอุปกรณ์จริง เพื่อใช้ประกอบการแสดงให้สมบทบาทความจริง โดยอุปกรณ์ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชรที่นิยมใช้เป็นประจำแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มอาวุธ เช่น ดาบ ทวน ขวาน เป็นต้น



ภาพที่ 5 ดาบ

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

2. กลุ่มของใช้ เช่น หมอนอิง สาร (จดหมาย) เป็นต้น



ภาพที่ 6 หมอนอิง

ที่มา: <http://uauction4.uamulet.com/AuctionDetail.aspx?bid=465&qid=3207>

3. กลุ่มตัวแทนมนุษย์ เช่น ตุ๊กตาทารก เป็นต้น



ภาพที่ 7 ตุ๊กตาทารก

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

4. กลุ่มตัวแทนพาหนะ เช่น ม้าแผง เป็นต้น



ภาพที่ 8 ม้าแผง

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

6. เวที ฉาก ไฟ แสง เสียง เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้การแสดงลิเกมีความสวยงาม ซึ่งสามารถอธิบาย
เวที ฉาก ไฟ แสง เสียง ได้ดังต่อไปนี้

6.1 เวทีของลิเกเมืองเพชร ที่ปรากฏในโอกาสการแสดงมีด้วยกัน 3 แบบ คือ เวทีทรงเพลิงหมา
แหงน เวทีลอยฟ้า และเวทีคอนเสิร์ต



ภาพที่ 9 เวทีทรงเพลิงหมาแหงน

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2563)



ภาพที่ 10 เวทีลอยฟ้า

ที่มา: (เอ ธงชัย, 2563)



ภาพที่ 11 เวทีลิเกคอนเสิร์ต

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2563)

6.2 ไฟ แสง สิ่ง que เพิ่มความสว่างให้การแสดงลิเกทั้งด้านหน้าเวทีและด้านหลังเวที สามารถแบ่งไฟ แสง ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ด้านหน้าเวที 2. ด้านหลังเวที 3. ด้านวงปีพาทย์ ซึ่งไฟ แสง จะช่วยเพิ่มความสว่างให้ทั้งผู้ชมที่ชมการแสดง และศิลปินที่ต้องใช้ไฟ แสง ในการทำภารกิจของการแสดง

7. โอกาสที่ใช้แสดง การแสดงของลิเกเมืองเพชรสามารถแบ่งโอกาสในการแสดงเป็นโอกาสสำคัญ ๆ ได้ 3 โอกาส อธิบายได้ดังนี้

- 1) โอกาสของการว่าจ้าง จะเป็นลักษณะที่มีผู้ว่าจ้าง หรือเรียกว่า “เจ้าภาพ”
- 2) โอกาสของการปิดวิก จะเป็นลักษณะที่ไม่มีผู้ว่าจ้าง หรือ เจ้าภาพ ในการจัดแสดง หัวหน้าคณะจะเป็นผู้รับผิดชอบรายจ่ายและส่วนต่าง ๆ ทั้งหมด
- 3) โอกาสของงานช่วย จะเป็นลักษณะที่ไม่มีผู้ว่าจ้าง แต่จะเป็นการจัดแสดงที่ศิลปินช่วยเหลือกัน in โอกาสที่ศิลปินลิเกหรือวงการลิเกจัดขึ้น in โอกาสต่าง ๆ เช่น พิธีไหว้ครู งานอุปสมบท เป็นต้น

จากองค์ประกอบดังกล่าวที่มารวมกันเป็นรูปแบบของลิเกเมืองเพชร ส่งผลให้ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง 7 ส่วน เป็นองค์ประกอบหลักของการแสดงลิเกเมืองเพชร ไม่สามารถขาดองค์ประกอบส่วนใดไปได้ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่เท่าเทียมกันทั้งหมด ยกเว้น in องค์ประกอบย่อยจะมีองค์ประกอบบางชิ้นที่แตกส่วนออกไปจากองค์ประกอบหลัก ซึ่งจะนำมาประกอบการแสดงหรือไม่ขึ้นอยู่กับโอกาสและดุลยพินิจของหัวหน้าคณะ เจ้าภาพ และศิลปิน

วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา และวิธีการแสดง

การแสดงของลิเกเมืองเพชรสิ่งที่แสดงถึงความโดดเด่นของลิเกเมืองเพชรนั้น มาจากตัวศิลปินที่ถ่ายทอดสื่อสารวิธีการแสดงด้านต่าง ๆ ออกมา จึงส่งผลให้วิธีการแสดงของลิเกเมืองเพชรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชร สามารถอธิบายวิธีการต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร โดยส่วนใหญ่ศิลปินจะมีลักษณะการร้องที่เปล่งเสียงออกมาจากปอด ซึ่งเป็นเสียงแท้ ๆ เหมือนเน้นชัดถ้อยชัดคำ ไม่มีการหนึบเสียง in ลำคอให้เกิดเสียงแหลมหรือเน้นเสียงสูง มีการปรับเสียงที่ใช้ในการร้องตามอารมณ์ของเพลง บทบาทตัวละครและเนื้อหาของเพลง แต่ยังคงเสียงที่เปล่งออกมาเป็นเสียงแท้ ๆ ให้เกิดความชัดถ้อยชัดคำ ระหว่างการร้องเพลงต่าง ๆ จะมีการเอื้อนตามท่วงทำนองของเพลง จะไม่ลากเสียงเอื้อนหรือเล่นลูกคอจนส่งผลให้การร้องนั้นหลุดอัตราจังหวะของดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง

วิธีการรำของลิเกเมืองเพชร เป็นการเคลื่อนไหวลีลาการรำรำประกอบการแสดง ส่วนหนึ่งวิธีการรำได้ซึมซับมาจากการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรที่นำมาปรับใช้ประกอบเข้ากับการแสดงลิเก เช่น รำเชิด รำเสมอ รำอาวุธ เป็นต้น อีกทั้งมีการใช้นาฏยศัพท์ และภาษาท่าทางนาฏศิลป์เข้ามาในการรำประกอบบทต่าง ๆ ซึ่งพบว่า วิธีการรำ

ของลิเกเมืองเพชรจะประกอบไปด้วย 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การรำประกอบบท และ 2. รำประกอบเพลงบรรเลง นอกจากนี้ยังพบว่าการรำทั้ง 2 ลักษณะนี้ ยังคงปรากฏให้พบเห็นถึงการรำรำประกอบการแสดงที่มีความสวยงาม สืบเรื่อยมา ลีลาการรำรำของลิเกเมืองเพชรศิลปินจะยึดตัวตั้ง ไม่หลังงอ และมีการจัดวางลีลาท่าทางการรำที่สวยงามสอดคล้องไปในเรื่องราว จะไม่วางมืออยู่นิ่ง ๆ ในระหว่างบทหรือบทเจรจา การรำรำของศิลปินลิเกเมืองเพชรไม่ได้เคร่งครัดกระบวนการรำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย จึงมีลักษณะของการรำแบบกำแบเข้ามาผสมผสานในการแสดงลิเก

วิธีการเจรจาของลิเกเมืองเพชร เป็นการสนทนาหรือพูดระหว่างทำการแสดง ซึ่งพบว่าวิธีการเจรจาของศิลปินลิเกเมืองเพชรมีการใช้ภาษาภาคกลางเป็นหลัก แต่เนื่องจากศิลปินลิเกเมืองเพชรดำรงชีวิตด้วยการใช้ภาษาท้องถิ่นเพชรบุรีจึงมีการปะปนภาษาท้องถิ่นมาระหว่างการแสดงลิเกอยู่บ้าง ส่งผลให้เป็นจุดเด่นของการแสดงลิเกเมืองเพชรด้านการเจรจา การเจรจาของลิเกเมืองเพชรมีด้วยกัน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. การเจรจาด้วยผู้แสดงคนเดียว 2. การเจรจาระหว่างผู้แสดง และ 3. การเจรจากับผู้ชม การเจรจาทั้ง 3 ลักษณะนี้ จะยึดการเจรจาตามเค้าโครงเรื่องที่แสดงและบทบาทตัวละครเป็นหลัก แม้ว่าจะมีการเจรจาเรื่องราวตามสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มุกตลกต่าง ๆ เข้ามาสอดแทรกกับการแสดงก็ตามสุดท้ายศิลปินที่แสดงจะต้องกลับมาเจรจาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและเรื่องที่แสดงวิธีการเจรจาของศิลปินลิเกเมืองเพชรโดยส่วนใหญ่จะถูกออกแบบด้วยคำหรือประโยคด้วยตัวศิลปินเอง จะสังเกตได้ว่าการแสดงแต่ละคืนที่แสดงเรื่องเดียวกันบทเจรจาของศิลปินจะมีการเปลี่ยนประโยคคำพูดไปเรื่อย ๆ ซึ่งไม่ผิดเพี้ยนเนื้อเรื่องและบทบาทเดิมที่เคยแสดงมา จึงแสดงให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบในการแสดงที่ศิลปินที่ได้สื่อสารด้านการเจรจายออกมา ทั้งนี้บางโอกาสที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ก็อาจมีการพูดออกภาษาอยู่บ้าง เช่น แสดงเรื่องราวที่มีตัวละครชนชาติลาว ศิลปินที่แสดงก็จะพูดภาษาไทยสำเนียงลาว เป็นต้น

วิธีการแสดง เป็นวิธีการสื่อสารการแสดงของลิเกเมืองเพชรที่นอกเหนือจากการวิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา ซึ่งพบว่าเป็นวิธีการแสดงที่เกี่ยวกับการใช้อารมณ์ประกอบการแสดง และการสวมบทบาทการแสดง สามารถอธิบายวิธีการแสดงดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. การใช้อารมณ์ประกอบการแสดง เป็นวิธีสื่อสารของศิลปินลิเกเมืองเพชรที่ถ่ายทอดความรู้สึกของบทบาทตัวละคร ออกมาผ่านสีหน้า กิริยาท่าทาง ทั้งนี้ศิลปินจะมีการตระหนักถึงความเป็นจริงที่เป็นแนวทางในการแสดง รวมทั้งการสะสมประสบการณ์ด้านการแสดงที่แม่นยำที่จะสื่อสารบุคลิกของบทบาทตัวละครให้ชัดเจน เพื่ออรรถรสในการชมการแสดงของผู้ชม

2. การสวมบทบาท ที่ศิลปินมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะหรือบุคลิกพื้นฐานของตัวละครก่อนที่จะนำไปสู่การสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าบทบาทไหนก็ตามจะไม่นิยมสื่อสารบุคลิกพื้นฐานที่ย้อนแย้งกับตัวละคร เช่น บทบาทตัวละครนางโง่งที่มีลักษณะนิสัยฉลาด ก็จะต้องมีความร้ายกาจเป็นพื้นฐาน จะไม่สวมบทบาทนุ่มนวล อ่อนหวาน เรียบร้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามวิธีการแสดงต่าง ๆ ของลิเกเมืองเพชร แม้จุดโดดเด่นจะเกิดจากตัวศิลปินที่แสดงออกมาเป็นสำคัญก็ตามลิเกเมืองเพชรยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งที่เสริมวิธีการแสดงของศิลปินอีกด้วย เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดง การเปิดโอกาสให้นักดนตรีมีส่วนร่วมในการแสดง และการใช้อุปกรณ์เพิ่มเติมมาประกอบการแสดง เป็นวิธีการแสดงต่าง ๆ มาผสมผสานกันจึงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายในการแสดงของลิเกเมืองเพชร

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร พบว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงลิเกเมืองเพชรเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนผสมผสานเข้าด้วยกันแล้วทำให้การแสดงลิเกมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความโดดเด่นของการแสดงลิเกเมืองเพชรนั้นมาจากตัวศิลปินเป็นหลัก ที่ถ่ายทอดและสื่อสารวิธีการแสดงต่าง ๆ ผ่านรูปแบบศิลปะการแสดงลิเกจนก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะตนเองขึ้นมา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรที่ปรากฏมีด้วยกัน 4 อย่างดังต่อไปนี้

1. การแสดงลิเกเมืองเพชรมีลักษณะเป็นลิเกผสมละครชาตรี กล่าวคือ รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น ความเป็นลิเกทั่ว ๆ ไป เช่น เครื่องแต่งกาย กลอนราชินิกุล เวที วงปี่พาทย์ ขนบธรรมเนียมหรือขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น แต่วิธีการแสดง เช่น การร้อง การรำ การเจรจา เป็นต้น ได้มีการปรับนำรูปแบบหรือวิถีของการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรเข้ามาผสมผสานเข้ากับการแสดงลิเก ทำให้เห็นว่าการดำเนินเรื่องและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงลิเกเมืองเพชรนั้นยังคงปรากฏในลักษณะทั่วไป แต่ลักษณะการเจรจาของการแสดงลิเกเมืองเพชรจะมีศิลปินหลายท่านที่มีการเจรจาของการแสดงลิเกมีลักษณะสำเนียงแบบละครชาตรีเมืองเพชรเข้ามาปะปนกับการแสดงลิเกเมืองเพชร ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการเจรจาของการแสดงลิเกและการแสดงละครชาตรีจะมีสำเนียงที่แตกต่างกัน ส่วนการร้อง ดังที่ พระเอกเอี่ยมพร ศรีรัก สัมภาษณ์ 5 มีนาคม พ.ศ. 2562 กล่าวว่า แต่เดิมศิลปินลิเกดำเนินการแสดงด้วยการร้องราชินิกุลเป็นส่วนใหญ่ แต่ศิลปินลิเกเมืองเพชรหลายท่านที่นำเพลงไทยเดิม เพลงออกภาษาต่าง ๆ หลาย ๆ เพลงแยกออกจากดับเรื่องของละครชาตรีเมืองเพชรมาใช้ร้องประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชร อีกทั้งลีลาการแสดงที่สื่อสารออกมาตามบทบาทตัวละคร ศิลปินมักเรียกว่า “จริตการแสดง” ซึ่งจะมีการลอยหน้าลอยตา มีการตีบทบาทประกอบการแสดง ทั้งนี้จะพบว่าการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรมีบทบาทต่อการแสดงลิเกเมืองเพชรจนเกิดความหลากหลายในการแสดงลิเก เนื่องจากศิลปินลิเกเมืองเพชรบางท่านก็ดำรงอาชีพการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรในชีวิตประจำวันด้วย จึงส่งผลให้มีความคุ้นชินของรูปแบบละครชาตรีเมืองเพชรมีนั้นติดตัวศิลปินและได้ถ่ายทอดผสมผสานกับการแสดงลิเกไปด้วย การแสดงลิเกเมืองเพชรจึงมีอัตลักษณ์เด่นตรงที่ลักษณะของการแสดงมีความเป็นลิเกผสมละคร

2. การใช้ภาษาหรือสำเนียง การแสดงลิเกเมืองเพชรสื่อสารการเจรจาหรือการร้องด้วยภาษาภาคกลาง เนื่องจากมิได้ทำการแสดงในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีอย่างเดียว แต่ทำการแสดงไปทั่วพื้นที่ตามที่ตามการว่าจ้าง เพื่อความเข้าใจในการแสดงของผู้ชมจึงนิยมสื่อสารการเจรจาและการร้องด้วยภาษาไทยภาคกลางเป็นหลัก ทั้งนี้การใช้ภาษาหรือสำเนียงประกอบการแสดงของลิเกเมืองเพชรยังพบว่าบางโอกาสศิลปินมีการใช้ภาษาท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีโดยที่ไม่ได้ดัดแปลงเป็นภาษาภาคกลางเข้ามาผสมผสานกับการแสดง เนื่องจากการดำรงชีวิตของศิลปินลิเกเมืองเพชรนั้นสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่นในชีวิตประจำวันจึงส่งผลให้ภาษาท้องถิ่นปรากฏในการแสดงลิเกเมืองเพชร (อุ้มบุญ พรพ้อพรหม สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) ซึ่งภาษาท้องถิ่นนี้ส่งผลให้การแสดงของลิเกเมืองเพชรมีความโดดเด่นขึ้นมา แสดงถึงความเป็นมาของตัวศิลปินจากจังหวัดเพชรบุรี อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาท้องถิ่นเข้ามาประกอบการแสดงลิเก แม้ว่าเจตนาหรือไม่เจตนาก็ไม่ถือว่าผิดวิธีการแสดงลิเก กลับสะท้อนให้เห็นถึงรากฐานที่มาของการแสดงลิเกเมืองเพชรอย่างชัดเจน

3. วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร ผู้วิจัยพบว่า ศิลปินลิเกเมืองเพชรจะเป็นผู้ออกแบบคำร้องเพลงต่าง ๆ โดยอิสระด้วยตัวศิลปินเอง เช่น เพลงราชินิกุล เพลงไทยเดิม เพลงออกภาษา เพลงตับ เพลงเถา เป็นต้น และวิธีการเปล่งเสียงร้องของศิลปินลิเกเมืองเพชรจะมีลักษณะที่เปล่งเสียงออกมาอย่างชัดถ้อยชัดคำ ซึ่งเป็นเนื้อเสียงแท้ ๆ ของตัวศิลปิน การร้องลักษณะนี้ เรียกว่า “เป็นการร้องเต็มเสียง” จะไม่นิยมร้องหนีบเสียงไว้ในลำคอ นอกจากนี้การร้องจะ

ร้องอย่างกระซิบจางหะไม่เอื้อนยัดจนเกินอัตราจังหวะดนตรีวิธีการร้องดังกล่าวยังเป็นไปตามเงื่อนไขภาษาและสำเนียงของศิลปินเพชรบุรี

4. การสวมบทบาทในการแสดง เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกของศิลปินลิเกเมืองเพชรอย่างหนึ่ง ที่จะทำความเข้าใจในบทบาทของตัวละครต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันไป แต่ศิลปินจะสื่อสารบทบาทการแสดงออกมาโดยให้สัมผัสกับความเหมือนจริงมากที่สุด อธิบายได้ว่า ขณะที่ตัวละครเสียใจ เศร้าโศก จะไม่เพียงแค่แสดงออกทางสีหน้า แต่จะสื่อสารบทบาทการร้องให้พร้อมกับหลังน้ำตาออกมาประกอบการแสดงด้วย ส่งผลในการเพิ่มรรถรสความรู้สึกคล้อยตามของผู้ชมที่ติดตามการแสดง (พนม เพชรบรรเทิง สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562) ซึ่งยังพบว่าการสวมบทบาทของศิลปินลิเกเมืองเพชรในลักษณะนี้ยังคงถ่ายทอดและปรากฏในตัวศิลปินรุ่นใหม่อยู่เรื่อยมา

จากการศึกษาหาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรโดยการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบต่าง ๆ วิธีการร้อง การรำ การเจรจา และวิธีการแสดงต่าง ๆ พบว่า รูปแบบการแสดงลิเกแต่ละพื้นที่มีความคล้ายกันตามเงื่อนไขของวิธีการแสดงลิเก แต่สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการแสดงลิเกเมืองเพชรมีความแตกต่างและมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความโดดเด่นในการแสดงลิเกเมืองเพชร นั่นคือ การสื่อสารของตัวศิลปินลิเกเมืองเพชรที่มีวิธีการแสดงต่าง ๆ ซึ่งมากไปด้วยประสบการณ์ที่สะสมมา

ข้อเสนอแนะ

1) บทความอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรนี้ ส่วนหนึ่งได้ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่กำหนด ดังนั้นควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบของการแสดงลิเกในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์หาความแตกต่างที่ส่งผลให้การแสดงลิเกในแต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ของตัวเอง

2) ควรศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของศิลปะการแสดงในจังหวัดเพชรบุรีเพิ่มเติม เพื่อหาอัตลักษณ์หรือความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- แก้วขวัญ ฉัตรดนัย. (2563). สัมภาษณ์ 29 เมษายน พ.ศ. 2563.
 แก้วใจ พรประเสริฐ. (2563). สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563.
 ดวงกมล พรพ่อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 29 เมษายน พ.ศ. 2563.
 ต้อย โปเต้. (2563). สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563.
 เทพศักดิ์ พรพ่อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.
 นงคันุช ไพโรพิบูลย์กิจ. (2541). *ลิเก*. กรุงเทพมหานคร : เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.
 พนม เพชรบรรเทิง. (2562). สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562.
 สุกัญญา สมไพบูลย์. (2565). สัมภาษณ์ 9 มีนาคม พ.ศ. 2565.
 สุนันทา ธารน้ำทิพย์. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.
 สุรพล วิรุฬกรักษ์ . (2539). *ลิเก*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อนุกุล โจนสุขสมบูรณ์. (2565). สัมภาษณ์ 11 มีนาคม พ.ศ. 2565.

เอี่ยมพร ศรีรัก. (2562). สัมภาษณ์ 5 มีนาคม พ.ศ. 2562.

อุ้มบุญ พรพ้อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.